

1798

*
1.

*
2.

15

*
3. ha
D

*
y h

Re
de

an

de

*
5.

el

12241.
La.

N° 77

1798, 7

QVAEDAM
DE
CONIVNCTIONE
INTER PARENTES ET LIBEROS

AD
NORMAM PRAECEPTORVM IVRIS NATVRALIS
DEFINIENDA

SCRIPSIT
ET
AMPLISSIMI PHILOSOPHORVM ORDINIS
AVCTORITATE

A. D. XIII. IVNII MDCCCXXXVIII

H. L. Q. C.

DEFENDET

PAVLLVS CHRISTOPH. AENOTHEVS ANDREAE

LIPSIENSIS

PHILOS. DOCT. AA. LL. MAG. IVR. VTR. BACC.

S O C I O
CAROLO CHRISTIANO GARBE

LBENA LVSATO.

LIPSIAE
IMPRESSIT CAROLVS TAVCHNITZ.

111

INSTITUTIONES
PHILOSOPHICAE
AUGUSTINI

AVGVSTINI
OPERA
VOLUMEN

AVGVSTINI
OPERA
VOLUMEN

AVGVSTINI
OPERA
VOLUMEN

AVGVSTINI
OPERA
VOLUMEN

V I R O

CLARISSIMO DOCTISSIMO

M. CHRISTIANO ADOLPHO TOPFIO

LITERARVM IN SCHOLA THOMANA DOCTORI

AVVNCVLO ET PRAECEPTORI

SVMMA PIETATE COLENDO

D. D. D.

A N D R E A E.

V I R O

CLARISSIMO DOCTISSIMO

M. CHRISTIANO ABOLPHO TORRIO

LEKTORI IN SCHOLA THEOLOGICA DOCTORI

AVVOCATO ET PRAECIPUO

Faint, illegible text, likely bleed-through from the reverse side of the page.

Caput loci, quem tractare conabar, est quaestio, vtrum
parentes officio perfecto adstricti liberos alant et educant,
nec ne. Periculum feci huic quaestioni satisfaciendi, et
tantum abest, vt hunc finem consecutus esse mihi videar,
vt potius non sine causa verear, ne multa supersint,
quae maiorem diligentiam, quam quae pro virium
mearum exiguitate adhiberi potuit, requirere videantur.
Quum Kantio Fichtioque duce in hoc loco tractando
vsum essem, necesse esse credidi, vt eorum sententias meae
qualicumque scriptioni praemitterem, ita, vt hic libellus

duabus absolueretur particulis, quarum altera Kantii et Fichtii de illa quaestione sententias contineret, altera observationes meas complecteretur. Ceterum in laudandis virorum, quos dixi, libris compendii causa sigla adhibui, quorum significatio haec est:

K. designat *Metaphysische Anfangsgründe der Rechtslehre von Immanuel Kant.* (Königsberg 1797. 8.)

F. — *Grundlage des Naturrechts nach Principien der Wissenschaftslehre von Gottlieb Fichte. 2. Theil.* (Jena. 1797. 8.)

§. I.

Si illud factum, quod ea lege nititur, qua arbitrio tuo alienum non tollatur, iuste factum adpellaueris, a) recte dubitaueris, an ius personale, ubi possessionem arbitrii alterius, i. e. potestatem alienum arbitrium secundum legem libertatis, tuo subiiciendi intelligas, originarium et arbitrarium esse possit, b) nam, si possit, alterius libertatem laedi, legi vero repugnari res ipsa loquitur. Itaque, si illud in alterum ius consequi velimus, ius alterius in nos transferri debet, ut nostrum cum eius arbitrio conueniat, cui conuentioni pacto nomen est, et qua conuentione iuris personalis ratio nititur.

§. II.

Iam vero est quoddam ius personale, quod, quum ex eo personam aliquam, ut rem, possideas, licet ea duntaxat tamquam persona uti debeas, illi legi aduersari videatur. Kantius igitur huic singulari iuris speciei, ex reali et personali compositae, iuris ab hoc et illo aequae diuersi locum relinquit, ius realiter personale (*dinglich persönliches, auf dingliche Art persönliches Recht.* c) vocat, eiusque materiam, statam alterius, quatenus ius de eo disponendi (commercium eius) adquiramus, formam vero, possessionem alterius tamquam rei, ea conditionis lege, ut eo non uti sed ut persona utamur esse, statuit d). Huic vero iuri ab reali ac personali aequae alieno locum esse, ex confesso erit, si de eius obiecto amplius dixerimus.

a) K. xxxiii.

b) K. p. 97.

c) K. 79. 105.

d) K. 97.

§. III.

Itaque obiectum huius iuris est persona, quae velut res possideri quidem soleat, qua vero ob eius libertatem personalem (*Persönlichkeit*) numquam, velut re, uti debeamus. Et si vero, quum usus et possessio hic sibi ipsi repugnare videantur, verendum est, ne quis hanc notionem sibi parum constare arbitretur, haec tamen contradictio facile tollitur, si illud ex personae sicut rei possessione ortum ius in eo positum esse cernas, ut quiuis extraneus ita excludatur et remoueatur, ut is, ad quem ille, qui nostrae potestati subest, nobis inuitis transierit, hunc transfugam remittere debeat, aut, ut vno verbo dicam, ut nobis hanc ex illo iure in nostra potestate constitutam personam vindicandi ius sit. e)

§. IV.

Meum vero et tuum (i. e. id, cuius usum si quis turbaret etiam tunc me laederet, quum illud adhuc non amplius manu tenerem *f*), quod ex hoc iure oritur, domesticum est, et relatio iuris realiter personalis, est relatio communionis hominum, qui pro mutua, secundum legem libertatis externae, alterius in alterum vi societatem constituunt eam, quae domestica dicitur *g*). Hunc autem statum neque sola adprehensione, ius reale: neque solo pacto, ius personale constituentibus, sed legis permissione adquiri, et ex eo iure, quum non solum ius in personam sed possessionem eius simul complectatur, et omne ius personale superet, nec non nostrae ipsorum humanitatis ius sit, legem permissivam, cuius favore hic acquirendi modus obtinere possit, oriri Kantius censet *b*). Illa lex permissiva esse videtur ea, per quam te ab altero tamquam rem adquiri

e) K. 115. 118.

f) K. 61.

g) K. 105.

b) K. 106.

ita liceat, vt alterum eodem modo adquiras, et sic libertatem personalem tuam restituas *i*).

§. V.

Probauimus igitur iuri realiter personali locum esse, et quae illius forma esset atque materies significauimus. Obtinet vero hoc ius in re familiari seu domestica, et secundum huius naturam in tres species *k*) diuiditur, nimirum in ius coniugale, parentum, et herile, quarum specierum eam tractare conabor, quae ad parentes et liberos pertinet.

§. VI.

Argumenta, quae ad assignandum, iuri realiter personali in genere locum adtuli, spero, etiam in hac specie multum factura esse ad demonstrandam iuris illius naturam. Homines vtriusque sexus illo iure coniuncti *l*) generatione adquirunt liberos, quos rerum instar possident, quum parentes eos e potestate se inuitis egressos, sine praeuia hortatione ad liberorum cum parentibus permanendi officio repetita, vt redeant cogere possint *m*). Itaque parentes, quum liberis tamquam rebus vt prohibeantur, tamen eos velut res possident, nam si eorum vt rerum, vsus parentibus daretur, facile his illorum alienatio licita esset, libertate prolis personali vehementer repugnatura.

§. VII.

Illo iure

I. Parentibus iniungitur officium liberos alendi et curandi. Natura enim liberis tamquam personis ius, vt a parentibus, donec sibi ipsi

i) K. 108.

k) K. 106.

l) K. 111. Coniuges illo iure sibi inuicem iungi sumo iam probatum esse.

m) K. 115.

prospicere possint, alantur, ingenuit, et quidem sola lege, sine actu, quo illud ius constitueretur ⁿ⁾). Vnde autem origo illius iuris repetenda sit, ea, quae sequuntur docebunt. Genita est persona, i. e. animans libertate praeditum, at, quum, quomodo actu naturali persona procreari possit intelligi nequeat, necessario et recte habenda est generatio pro causa, qua parentes personam sine eius consensu, sua ipsorum auctoritate, in statum nouum traduxerint, et qua propter eam pro viribus suis statu nouo contentam reddere debeant. Itaque parentes, liberos tamquam res fabricatas et in suo dominio constitutas exstinguere aut casui credere prohibiti sunt, quoniam liberorum status etiam iuris ratione (quippe qui est cosmopolitarum status) iis valde cordi esse debet. (v. infra §. XXXIX.)

§. VIII.

2. Ex illo parentum officio iis nascitur ius sibi liberorum tractationem, quamdiu hi nec membris nec rationi uti possint, praeter nutritum educationemque quam pragmaticam, (vt aliquando liberi se ipsi sustentent, sibi que prospiciant,) tum moralem, (ne negligentia in liberis commissa illis crimini detur,) vindicandi. Haec vero omnia parentibus vsque ad emancipationem competunt, qua ii omni in liberos imperio, et cuiuscumque sumtuum, in educationem factorum repetitioni renunciare, omnemque inde oriundam obligationem liberorum in grato animo positam ideoque imperfectam esse iudicare videntur ^{o)}.

§. IX.

Iam vero ius realiter personale in iuris doctrina ad ius personale ac reale adiungendum, eamque, quae olim obtinuit, iuris descriptionem,

ⁿ⁾ K. III. sqq.

^{o)} K. III.

imperfectam esse inde adparet, quod, si de illo parentum iure in liberos, tamquam familiae membra dicatur, parentes eos, vt quadrupedes fugi-vas in potestatem redigere possint *p)* De Kantio hactenus.

§. X.

Fichtius, quum illam, quae inter parentes liberisque obtinet, coniunctionem non ex sola iuris ratione sed ex rei natura morumque doctrina diiudicandam esse censuit, vt rem, cui iuris notio applicanda esset, constitueret, ad principia ipsa iuris notione longe remotiora regressu sibi visus est opus habere, quoniam eos, qui illam coniunctionem mere iuridicam iudicassent eo esse redactos, vt liberos in dominio parentum constitutos putarent, ideoque valde errasse arbitratur *q)*

§. XI.

Naturalis coniunctio, quae matrem, hominem, inter eiusque prolem intercedit, et quae sic a sola naturae opera, quam in animalibus reperimus, distinguitur, vt mater suam salutem cum foetus salute arctissime esse coniunctam non ignoret, instinctui originem dedit, qui ex organica inter matrem et prolem coniunctione *r)* ortus, sub specie misericordiae in matre homine adparet *s)*, quae misericordia ad curam alendi partus spectat, ratione illam adiuuante. Nam si ratio illam misericordiam non adiuuaret, instinctus esset, et mater homo non, si vellet, ab ea recedere posset, sed vt animal necessitate naturali numquam euitanda teneretur. *x)*

p) K. 115.

q) F. 227.

r) Haec coniunctio adhuc post editionem partus obtinet, quum primaria

infantis nutrimenta (lac maternum) in corpore matris parantur.

s) F. 228. fqq.

x) F. 230.

(Illius, quem dixi, instinctus conscientia causam praebet, cur ad officia matris illius instinctus conseruatio referenda sit.)

§. XII.

Quisque hominum ideoque et vir iam natura duce libenter inopi et imbecillo succurrit. Hoc studium inopes adiuuandi omnibus vnum etiam patrem ad prolis amorem adliciet, sed, quum cuiusque, qui alterius inopia commouetur, proprium sit, eoque studio omnibus infantibus prospectum iri videatur, vereor, vt singulare patris erga prolem studium illo omnibus communi acrius esse argumentis satis idoneis probari possit. Nam relatio quum physica sit, argumentum eiusmodi esse debet, quod vero, quia nulla patrem inter et filium naturalis est coniunctio, frustra quaeres. Itaque patrem singulari in prolem amore non adfci recte iudicabis, quum e coitu, cuius, tamquam certi indiuidui procreationis, conscius pater esse nequeat, nihil eiusmodi colligere possis. v)

§. XIII.

Patris igitur erga prolem amor nasci videtur ex amore erga coniugem, quo impulsus pater vna cum matre alendae prolis curam gerit, ita tamen, vt quamuis necessario pater curare videatur, matri ius nullum sit patrem cogendi, vt partum alat: nam editio partus non patrem sed matrem attingit. Quodsi vero hanc in illum ius habere arbitraberis, inter vtrumque parentum conuentum esse, et huic conuentioni fidem a ciuitate interpositam adcessisse, oporteret, alias enim nullum ius quaesitum coram iudice persequendum, sed mera obligatio imperfecta esset. Haec vero nulla peculiari indiget conuentione, quum matrimonium illam conuentionem complectatur.

v) F 231.

(Argumentis, quibus matris ius patrem cogendi, vt partum alat, probari soleat, non sibi satisfieri contendit Fichtius. Matri enim, a patre, vt proli prospiciat, petenti, hic iuste opponet: illi non sibi natam esse prolem, ideoque illam, non se, pati debere ea, quae natura operante sequuta sint.) a)

§. XIII.

Parentes coniunctim degentes prolem secum habere necesse est, et quum rationis vsum in aliis animantibus suspicari, eaque, quasi ratione fruere, tractare natura quemque iusserit, parentes eodem modo liberos habebunt, liberamque ex iis efficientiam elicient, vt rationis vsum et libertati via muniatur, quum sine ea salua esse proles nullo modo possit. y) At vero quia libertatis abusus liberis detrimento est, parentes illam moderabuntur, ne liberis noceat, in qua libertatis moderatione educationis fundamenta iacta sunt. Itaque amore moti parentes educationem suscipiunt, nullo liberorum iure coacti, nulla obligatione perfecta adstricti. Ceterum prolem, quae, quum libera fit, moribus imbui potest, a parentibus diligentissime morbum rationem doctum iri addi non est necesse. Haec vero in moribus institutio sublimiorem constituit educationis partem. z)

§. XV.

Educatio iam complectitur duas partes, alteram, qua indoles liberorum eorumque vires exercentur et corroborantur, vt iis ad consequendos varios fines vtantur liberi, alteram, qua in liberorum animis virtutis amor excitatur. At neque liberi iure a parentibus educationem postulant, neque a parentibus se educari necessario patiuntur, quum

x) F. 232.

z) F. 234.

y) F. 233.

parentes neque officio liberis per educationem praestando adstringantur, neque ius in liberos, vt hi se ab illis institui patiantur, habeant. Nam proles, dum educatur, nullo modo libera, ideoque nec iuris alicuius nec officii subiectum est, sed educationis respectu merum est obiectum actionis parentum, et, quid ii velint, est atque erit. De fine educationis iudicium est penes parentes, qui diligentissime res, quibus ad illum finem obtinendum opus sit, dignoscentes, ratione liberorum iudices in caussa sua sunt, Nemini subiecti, liberis, quatenus eos educant, sine exceptione imperant, et vt hoc imperio, ad prolem pro sua ipsorum scientia optime educandam, vtantur, ab suo ipsorum imperio pendet. a)

§. XVI.

Ciuum multitudo fere aequalis, ad cuius rationem vectigalia, tutela et vires ciuitatis definiuntur, ciuitati praesidio est firmissimo. Ita que; ne illa ciuium multitudine in dies per mortem imminuta ipsa ciuitas penitus intereat, necesse est in locum mortuorum ciuium alios substitui. Quum vero ciuium quisque, omnibus quibus ciuitas sustineatur conditionibus se esse satisfacturum pacto ciuili promittat, etiam huic conditioni ab se obtemperatum iri polliceatur, idque diligenti liberorum cura perficiat: ius est, ciuitatem educationi in conditionibus pacto ciuili adiectis locum dare, vnde educatio officii perfecti non proli, se ciuitati praestandi formam induit. Ciuitas igitur optimo iure educationem liberorum a ciuibus fieri iubet. Ne vero, si cuique, quem velit, educare liceat, ciues inter se concurrant, ciuitas naturae et rationi obsequens imperat, vt suos quisque ciuium liberos educet. Sed haec omnia, quae monui, facile adplicabis, si de natis e matrimonio iusto, quae fueris. At natorum extra matrimonium cura matris est, cui a natura

a) F. 235.

mandata videtur, sed pater pro officio ciuili sibi iniuncto matri in liberis alendis succurrere sumtusque educationis suppeditare debet. *b)*

§. XVII.

Infanticidium a matre commissum vehementer naturae repugnare turpissimisque factis adconsendum esse nemo dubitat, sed iuri infans perfecto ob stare non videtur, quum infans nullo erga matrem iure frui possit. Est quidem delictum contra ciuitatem, cuius lege liberorum conseruatio et educatio sancita est, poenamque mater, quae illud commisit, luere debet: attamen, quum feri et rudis animi ostendat indicia, infanticidium in iis delictis numerandum esse videtur, quorum auctorem emendandi periculum ciuitas faciat. *c)*

§. XVIII.

Ciuitas liberorum vitam, educationem, et cum hominibus consuetudinem, sine quibus nec homines nec ciues esse possint, inspectione tuetur suprema, quam ex pacto ciuili habet. Inde ciuitas officio educationis parentibus iniuncto necessario omnia removet, quae educationi impedimento esse possint, quum parentibus ratione aliorum ciuium ius educationis liberorum ab ipsis procreatorum ita tribuit, vt omnibus aliis educatione illa interdicat, et lite exorta veris parentibus suffragetur. *d)*

§. XVIII.

Educationis norma parentum conscientiae credita est, qui probis esse moribus putandi sunt. Ciuitas igitur illam non curat, et quamuis scholas publicas condat, tamen parentes vt liberos in iis institui curent neutiquam cogere potest. De educationis rationibus (*Maximen der Er-*

b) F. 236 sq.

d) F. 239.

c) F. 238.

ziehung) neque ciuitas, neque alii ciues, neque liberi parentibus, sed hi sibi met ipsi imperant, et, quum inter parentes et liberos nulla de hac re lis oriri queat, parentum potestas in proponendis educationis rationibus plane libera est. e)

§. XX.

Itaque natura educationem parentibus mandauit, ciuitas imperavit. Iam haec, cui est suprema de educanda prole notio nullum admittere potest usum, quo educationi officiat, quam ob rem parentes prohibet, ne liberos in dominio habeant, eosque e. c. vendant, aut alio quocumque modo velut res tractent. f)

§. XXI.

Coram iudice conueniri potest tantummodo is, qui liber est. Proles, dum educatur, libera esse nequit. Pater igitur, qui et matris vicarius in iudicio est, liberorum suorum tutoris munere fungitur coram iudice. Quum vero liberi non immediata ciuitatis membra sint, iura nulla habent, quae pater defendat: sed si extraneo damnum dederint, pater huic damnum a liberis datum sarcire debet, quippe quem, vt ne liberi sui damnum aliis darent, curare oportuerat. Poenas publicas luere liberi nequeunt quum iuribus ciuitatis externis non subiecti sint, sed solis parentibus, qui poena arbitraria eos coercent. g)

§. XXII.

Quando liberos educari non amplius necesse est, parentum potestas finitur. Educatio vero et vna cum ea patria potestas triplici modo deletur. Primum parentes ipsi, si liberos educatione non amplius indigere

e) F. 240.

f) F. 231.

g) F. 241. sq.

iudicauerint, eos emancipare solent, quibus iam secundum regulas educationis cuique cognititas pro rationis usu sensim aucto indies concesserint libertatem amplioerem. Deinde ad finem educationis, ut liberorum vires utiles sint negotiis prudenter gerendis, peruentum esse res ipsa loquitur, nisi liberi a ciuitate, cuius de hac re iudicium maximi faciendum est a parentibus, digni iudicati sint, qui muneribus publicis fungerentur, aliisque ciuium iuribus ornarentur: ex quo non solum ciuitatem de educatione perfecta iudicium fecisse, sed etiam liberos continuo e patria potestate exiisse patet. Educatio denique et cum ea simul patria potestas tum sublata esse censetur, quum pro rei natura amplius obtinere nequit. Hoc adcidit, quum liberi matrimonium ineunt. Quum igitur matrimonio ab liberis inito educatio tollatur, hanc vero finiendam soli parentes decernant, nisi suam matrimonii ab liberis ineundi approbationem, in aliquod tempus differre iuste possunt. (At liberi neque plane prohiberi, quominus matrimonium ineant, neque ut ineant cogi a parentibus possunt, coactus enim et prohibitio matrimonii naturae valde repugnant.) *b)*

§. XXIII.

Liberi neque condomini eorum sunt, quae parentes possident, neque ullam rem tamquam suam habent. Alimenta iis quidem a parentibus pro horum arbitrio debentur, quum alias educationis finis non attingatur, non vero ex officio erga liberos, sed ex officio erga ciuitatem quae supremam huius rei curam gerit. Itaque errare videntur, qui in falsa de re per formationem adquirenda opinione versantes, liberos rerum opera et laboribus suis partarum dominium acquirere contendunt. Nam laboribus exerceri vires constat, atque exercitium ad educationem perti-

b) F. 241.

net, cuius utilitatem, si quam casus adferat, sibi factam, resque eo
partas sibi comparatas esse iuste parentes censent. Liberorum vero in-
tuitus parentibus nulla est actio et inde nulla rei alicuius comparatio. Si
liberorum dominium a pactione cum parentibus facta deduxeris, id,
quod fieri nequeat, conatus fueris, quum is tantum pacisci possit, qui
non alterius imperio obnoxius sit, liberis vero, parentum respectu nulla
fit ullius rei potestas. *i)*

§. XXIV. Sed ne civitatem lateat, unde ciues victum sibi comparent, eorum
quemque bona habere oportet. Itaque civitas parentes, dotem liberis,
quos emancipant, dare recte iubet, quamvis quanta esse dos debeat, non
ipsa definiat, sed hoc a parentibus definiri permittat. Quando igitur
liberi nuptias facere voluerint, parentes utriusque coniugium inituri, inter
se conveniant, vtrum utrique an alteri, et quantum dare velint. Non
enim, unde novi coniuges bona adceperint, sed num habeant, unde
vivant, civitatis interest cognitum habere. Ceterum parentibus integrum
est, alicui liberorum lautiozem aut omnibus aequalem dotem facere.
Quamquam enim hoc inique a parentibus factum videri potest, attamen
quum liberis, qui omnia, quae possident, parentibus debent, fundamen-
tum agendi contra parentes desit, ius liberorum perfectum eo laesum
iri non placet. *k)*

§. XXV.

Quum omnia parentum iura eorum morte expirent, atque ius do-
minii eorum proprium simul tollatur: vtrum successioni ab intestato
in aequales partes locus esse queat, an parentibus testamenti factio conce-
denda sit ita, ut liberos exheredes facere possint, quanta sit legitima

i) F. 244.

k) F. 245.

definienda, aliisque hoc genus quaestionibus verendum est, ut a priori satisfieri queat: sed haec omnia legibus scriptis definienda esse videntur. *D)*

§. XXVI.

Restat, ut cui ex parentibus diuortio disunctis cura liberorum demandanda esse videatur paucis dicatur. Si coniuges diuortio separari cupientes, quibus de potestate in liberos transigere licet, inter se de liberis commode alendis et educandis conuenerint, nulla erit lis, ideoque nullum ciuitatis de hac re iudicium. At vero si illa transactio locum non habuerit, ciuitas decernet, et quidem litis motae videntur fore causae duae, altera si neuter coniugum curam liberorum gerere, sed alter in alterum eam transferre cupiat, altera, si alter curam illam suscipere alterumque ne vilo quidem modo educationis partem capere velit. Si illud addiderit, educatio quidem matri reliquenda erit, quum cura prolis, in officiis matris primariis numeranda, in patre vero ab eius erga coniugem amore demum profecta, et cum eo simul casura esse videatur: sed pater tamquam cuius ad sumtus in educationem faciendos partem conferre debebit. Ciuitas summam definiet pro facultatibus parentum, quam, quae ad educationem liberorum opus esse iudicauerit. Si autem alter parentum solus prolem curare voluerit, filiae matris, filia vero patris curae credendi erunt. Ceterum prolem adulterinam non a marito iunocente sed ab eo, qui illam ab ad adultera susceperit, alendam esse facile intelligitur. *m)*

§. XXVII.

Haec fuerunt, quae a Kantio Fichtioque hac de re proposita huc transcribi necesse esse duxi. Iam vero ad tractationem meam progre-

D) F. 245. *m)* F. 246.

dior, et in ea hunc ordinem seruabo. Primum scrutari conabor, num rationes, quae inter parentes et liberos intercedunt, iuridicae sint. Deinde quae parentum erga liberos et horum respectu erga quemuis alium iura, nec non, quae liberorum horumque respectu cuiusuis alius erga parentes officia sint, docebo. Porro, quae iura liberi eorumque respectu quiuis alius erga parentes habeant, et quae sint horum erga istos et illum officia proferam. Adcedet ad haec doctrina iurium, quae ciuitas in parentum et liberorum coniunctione habere videatur. Denique ea, quae si de natorum extra matrimonium, eorumque, quorum parentes diuortium fecerunt, cura quaesio sit, iusta esse videantur et hoc genus alia adiungam.

§. XXVIII.

Quum in quaestione de rationibus, quae inter parentes et liberos intercedunt, discutienda semper ad libertatem personalem cuique hominum ingentam respici debeat, non insitiaberis ad morum doctrinam, ut detegantur prima illarum rationum fundamenta, regrediendum esse nisi de illis iudicaturus opinionibus duci de malis, quae iuri humanitatis, quod quisque in se ipse reperiatur, valde obstare videntur. At non a sola morum doctrina, sed etiam a natura, qua operante parentes et liberi inuicem iunguntur, via munita est, vberius illas rationes discutiendi. Natura enim organicam, post partus editionem adhuc perdurantem, inter matrem et partum coniunctionem non modo in homine verum etiam in omnibus, quae indolem organicam habent, reuelat; at, quae propria hominis est, huius coniunctionis scientia, et quae ei adnexa est, libera illius coniunctionis retentio abiectioe, tamquam libertatis humanae actio, aditum parant ad morum doctrinam. Fictium igitur vere iudicasse opinor, qui prima coniunctionis familiaris initia ita in-

uestiganda esse censeret, vt a naturali eius indole inciperetur. (v. supra §. X. fq.)

§. XXIX.

Quamquam, quum pater cum prole non aequo arcto vinculo, ac mater, coniunctus sit, nulla inter patrem et prolem consociatio naturalis obtinere videtur (v. §. XII.): attamen, an ea de causa, quod pater generationis cuiusdam certi individui sibi conscius esse nequeat, plane nullam inter patrem et prolem coniunctionem naturalem reperiri confirmare possis adhuc dubito. In causa haec sunt. Maritus enim coitu, nisi impedimenta obstant, animans sui generis procreari non ignorat, deinde, si illum vnicum fuisse, qui rem cum femina, quae partum edidit, habuisset, probatum fuerit, de prole ab se genita certus esse poterit, se igitur auctorem vitae certe individui fuisse facile sibi persuadebit. Itaque pater cum liberis, quamuis secundum viri naturam eius cum prole coniunctio non per tantum temporis spatium, quantum in matre videmus, perduret, tamen natura consociatus esse videtur, quoniam ea societas actu naturali constituta est.

§. XXX.

Matris quidem interest foetum in vtero conseruare, quum ab huius salute illius salus dependeat, et exinde proficiscitur illa, quam vidimus (§. XI.), misericordia erga prolem. Itaque laxior est patris cum prole coniunctio, quam ea, quae mater et proles consociatae sunt. Sed, quum pater se vitae prolis auctorem fuisse, illis, quas dixi, conditionibus propositis, ignorare nequeat, amor patris erga prolem non solum ab illa cuique hominum inprimis virorum ingenita, et adpectu miseriarum alterius incitata inopes adiuuandi cupiditate, nec non a mariti erga coniugem amore, quo impulsus ille huius fines tamquam sibi met ipsi

propósitos consequi cupiat: imo vero ab illa, quam saepius commemoravi, conscientia maximam partem profectus esse videtur. In hac vero conscientia sola naturalis patrem inter et prolem coniunctionis fundamenta iacta, ideoque et hic, vt supra, quum de matre quaerebam, ad morum doctrinam transeundum esse intelligo.

§. XXXI.

Illam vero naturalis coniunctionis conscientiam quam vtrique parentum esse vidimus, officii imperfecti primariam causam facit. Nam mater dum foetum in utero conseruare studet, suae ipsius saluti studere videtur, et in eius voluntate est, an degeneret et cum suae ipsius vitae discrimine foetus vitam dirimere velit, nec ne, *n*) et vinculum, quod adhuc edito partu per aliquod tempus perdurat, denegato lacte materno rumpere matri aequè integrum est. Vtrumque vero officium matris erga prolem primitus imperfectum esse, quum imprimis nullus iuri, quo illa officia exigantur, locus esse adhuc videatur, an satis confirmari possit vix dubitauerim. Officium vero patris ex argumentis iam inductis (§. XXIX.) aequè imperfectum est, cui ille pro lubitu satisfacere aut potest, aut non potest.

§. XXXII.

Iam si haec placuerint, vani erunt conatus, rationes, quae inter parentes liberosque intercedunt, primitus iuridicas esse demonstrandi, imo potius liberis nulla erga parentes iura concedenda, illosque horum arbitrio plane datos esse credi oportebit, quamuis sic libertatem personalem iis semper tribuendam laesum, eos vero iniuste tractatum iri non sine causa verearis. Supra (§. XXIX.) quum argumenta adtuleram,

n) Num abortus, quem refero, sit, non est, de quo hic quaeram. voluntarius in criminibus numerandus

quibus patrem haud nescire se auctorem vitae liberorum esse comprobare conabar, naturalem inter patrem prolemque adesse coniunctionem demonstrare tentavi. Pater vero, si matrem sibi matrimonio iunxerit, quin auctor vitae liberorum fuerit, haud dubitabit. Matrimonium igitur in causa est, cur patri officia erga prolem obeunda sint.

§. XXXIII.

Si ex lege humanitatis pactum matrimoniale necessarium est, ne animante ratione praedito velut re vtaris o), sponte sequitur, illa ipsa lege *parentibus*, quum auctores prolis humanae sint, *officium perfectum* iniunctum esse, vt liberos tanquam ratione praeditos tractent, et quae iis sunt *iura humanitatis* sancte *seruent*. Haec vero liberorum iura maximi fieri a parentibus interest ciuitatis, quum liberos in ciuibus nouis numeret, quorum salus ob suae ipsius salutis perpetuitatem ei grauissima est. Ciuitas igitur, quum parentes a neglectu horum iurium eorumque laesione arcet, liberis cauet de eorum incolumitate. Inde officium parentum liberis seruandum primitus imperfectum (v. §. XXXI) mutatur in *officium perfectum ciuitati praestandum*, Fictio hic visus est modus, quo rationes inter parentes liberosque iuridice considerari possent, ita vt officia parentum erga liberos non statim in perfectis, quae parentes liberis, sed in iis officiis, quae parentes tanquam ciues ciuitati praestare deberent, siue in perfectis erga ciuitatem officiis numeraret. Iam vero quum matrimonium a Kantio secundum humanitatis legem necessarium pactum habitum sit, officia parentum erga prolem e matrimonio natam secundum ipsam illam legem aequae necessario implenda, ideoque nullo alio intercedente coactu perfecta esse, et, quum ipsa lex de iis spondere videatur, nulla ciuitatis cautione indigere, luculenter adparet. Sed haec hactenus.

§. XXXIV.

Parentibus sunt erga liberos iura, quæ sequuntur. (Haec iura patriae potestatis nomine comprehendendi, nec non vtrumque parentem ea habere constat.)

a) Ius liberos cogendi, vt cum iis permaneant. Nam sine hociure parentes nequeunt educationi satisfacere. *p)*

b) Ius circumscribendi liberum corporis vsum prolis iis finibus, quibus opus est ad damnum, quod ex illius abusu oriri possit, euitandum.

c) Ius a liberis obseruantiam petendi.

d) Ius prohibendi liberos, ne quid absque eorum consensu suscipiant. Nam parentes, num negotium a liberis suscipiendum cum eorum educatione congruat, soli diiudicabunt. *q)*

e) Ius omne lucrum, quod liberi opera sua fecerint, pro sibi facto habendi. Nam labore exercentur vires et coluntur, itaque ad educationem referendus est.

Educatio quin sit fons patriae potestatis non dubitabis, si omnia illa iura ob educationem parentibus concessa esse intellexeris.

Officia liberorum erga parentes ex illis parentum iuribus proficiuntur haec:

a) Officium cum parentibus permanendi, vsque tum hi eos non amplius educatione indigere censuerint.

b) Officium obseruantiae.

c) Officium parentes in negotiis suscipiendis consulendi et nullam rem magni momenti sine eorum consensu adgrediendi.

p) Hoc ius Kantio argumento fuisse, IX.) docui.

quo liberos a parentibus rerum instar *q)* Huius parentum iuris fines regere paullo inferius conabor. (§. XXXXII.)

d) Officium, omne lucrum, quod labore fecerint, parentibus exhibendi ita, vt, quam parentes eos lucri partem capere velint, eam demum suam esse iudicent.

(Sed quaenam ratio sit habenda, si quid liberi ab aliis gratis adceperint, hereditatem etc. apte hic quaeritur. Nulla est liberorum cum aliis, nisi cum parentibus, coniunctio continua. Parentes vero in omnibus liberorum cum tertio caussis, illorum vices subeunt, vel, quum iis inuitis liberi nihil peragere possint, negotia liberorum cum aliis gesta non ignorasse et in ea consensisse coniectura creduntur. His quidem, quatenus dona adceptari debent, quum non liberi sed parentes eorum loco dona adcipiant liberis data, probari videtur, parentes in possessione rei donatae esse: sed dominium liberis integrum manet, licet, donec e patria potestate exeant quiescat. Nam dominium rei donatae liberis denegari vix putarem, quum alias voluntati donatoris, qui rem non parentibus sed eorum liberis dono dare voluerat, negotium repugnaet. Res liberis legatae aut hereditates iis relictas eadem ratione videntur considerari posse. Heres enim institutus aut repudiare potest hereditatem aut adire. Neutrum vero a liberis fieri potest, nisi parentum interuentu. Inde eadem, quae de donis hanc in rem dixi, locum habere possunt in hereditatibus liberis relictis. Ceterum parentes, vtrum rebus liberis suis ab alio datis legatiffue vtantur solum fruanturque, an eas in pleno dominio habeant et eiusmodi alia legibus scriptis definienda esse facile intelligitur, nam ciuitatis tutela et auctoritas in vtroque necessaria est. Vt vero parentes ab omni iure in re liberis donata prohibeantur, nemini alii licet iubere, nisi cum illis, vt se iure suo abdicarent, conuenit: alias enim iura parentum laedi videntur.

Illa iura, vt iam dixi, parentibus competunt ob educationem, et quum sine illis huic operam nauare nequeant, velut praesidia educatio-

nis iis collocanda sunt. Ius vero lucrum a liberis labore factum pro
sibi facto habendi propterea parentibus esse videtur, quod, quum onera
educationis ferre debeant, eiusdem et utilitatem, si qua forte sit, iuste
percipiant.

§. XXXV. Nunc ad iura, quae parentes liberorum respectu in alios habeant,
et horum ex eadem causa officia erga parentes seruanda, adcedo, ita
tamen vt, quum locus de rationibus inter parentes et liberos principalis
sit, hunc et cetera hoc genus loca interfecta haberi velim, quamuis non
infirmiter me sperare, eorum disquisitionem nonnihil ad rem principem
illustrandam facturam esse.

Huc pertinet *ius liberos suos educandi*. Parentes igitur quemcumque
ne se educationi (de qua parentes soli ciuitati rationem reddere debent)
intermisceat, iure prohibent, vnde eodem iure liberos, qui forte ad
eum transfugerint, vt reduci patiantur iuste postulant. Eo enim ius vin-
dicandi liberos parentibus concessum constare videtur.

Supra iam (ad §. 34) Kantium in hoc iure vindicandi liberos paren-
tibus dato rationem iuris realiter personalis reperisse monui: sed hic
nonnulla, si licet, addam. Ius illud in liberos [nam in eos esse necesse
est, quum alia non videatur esse ratio, ob quam liberi instar rerum
possideri queant] facile ex officio liberos alendi et educandi parentibus
vel a ciuitate vel humanitatis lege imposto deriuatur, quum nisi illud
ius habeant, neutiquam huius officii partes implere possint; atque ne
ius in liberos quidem, imo ius contra tertium, quo eum parentes ab
omni educationis turbatione prohibeant, eumque liberos transfugas exhi-
bere iubeant et cogant, esse videtur. Quid vero in causa fuerit, cur
ius parentum liberos ad commorationem cum iis adigendi in iuribus
patriae potestatis numerarem iam ex superioribus adparet. (v. §. XXXIV.)

Huius iuri parentum liberos suos educandi obiecta est
Obligatio alterius, sibi ab educatione liberorum alterius temperandi,
 nisi vel alter vel ciuitas ei educationem ita mandauerit, vt vtraque ra-
 tione ex pacto se ei inimisceat. Ceterum, quin ius illud et haec obli-
 gatio perfecta sint, nemo dubitabit.

§. XXXVI. *Officia parentum erga liberos* duplicis generis esse opinor, iis vel
 tamquam liberis, vel tamquam personis a parentibus praestanda.

I. Supra, quum parentes liberosque natura coniunctos esse pro-
 bare conabar, officia imperfecta ex illa coniunctione nasci docui (§§.
 XXIX. XXX. XXXI.) Iam vero ea etiam perfecta esse conabor confir-
 mare. Kantius illa officia ex iure, quod natura liberis ingenuerit, quo
 ab illis, quibus auctoribus inuitti in lucem editi sint, vt se nouo statu
 suo contentos redderent, postulare possent, deduxit. (v. §. VII., At quis
 liberis, qui ipsi hoc ius tueri nequeunt, de eo caueat? Natura, an
 illis coniunctionis scientia? Si illam dicas, parentes necessitate naturali
 seu instinctu compulsi bestiarum more prolem suam curant; si hanc:
 cura liberorum soli parentum arbitrio credita esse videtur, vt nemo
 sit, qui parentes ad hoc officium exsequendum cogat: nam liberis nulla
 est cogendi facultas, quum imbecillitas aetatis iis grauissimo sit
 impedimento. Quaerenda igitur est causa his efficacior, ob quam huic
 officio a natura commendato, morum praeceptis confirmato parentes
 satisfacere cogantur. Est ea pactum societatis ciuilis. Nam ciuitatis
 interest prolem ciuium ali et educari, et naturam imitata ciuitas curam
 liberorum iis imperat, quibus natura imperasse eam videtur. Itaque
 ciuis ex pacto ciuili prolem suam iussus est curare. Rudis homo, dum
 prolem curat, naturam sequitur; is, qui suae cum prole coniunctionis
 naturalis conscius est, curam prolis officii morum doctrina sibi

iniunctis adcenset; cuius autem illam curam in officiis ciuitati praestandis numerat, atque eam perfectum officium esse sibi persuadet.

§. XXXVII.

Officia parentum erga liberos, vt tales, haec sunt:

a. *Vt eos alant.*

Natura principio matri nutritum prolis per organicam illam adhuc post editionem partus continuam coniunctionem, iniungit (§. XXVIII.), sed mater, quum tamquam homo huius vinculi conscia id ipsum rumpere possit (§. XXXI.), nutrit partum se officio fungi arbitrata. A patre vero non aequae ac a matre natura curam prolis flagitat, sed ille prolem a se genitam esse non ignarus (§§. XXX. XXXII.) curam prolis gerit, quum officii esse credat. Illi scientiae cupiditas inopes adiuuandi, et coniugis amor adcedunt, quapropter hoc officium grauissimum esse sibi magis magisque persuadet.

Nutritus est suppeditatio alimentorum ad vitam sustentandam necessariorum. Mater proli mammam praebere debet, nisi morbo aut quodam defectu, quo minus hoc faciat, impediatur. Ex eo tempore, quo non amplius lactantur, liberi a parentibus alendi sunt vsque dum sibi ipsi victum comparare possint, vel ita se, consentientibus parentibus, cum aliis coniungant, vt hi eorum victui prospiciant. Sed, quum inopia prolis humanae longius duret quam reliquorum animantium, necesse est alimenta etiam per longius tempus eidem praebere. Parentes quidem alimentis vires corporis in prole augeri sciunt, sed iidem tutelam corporis aequae necessariam esse non ignorant. Inde alterum oritur parentum officium erga liberos:

b. *Vt eos educent.*

Educatio alia est *pragmatica* alia *moralis*. (§. VIII.) Felicitas liberorum, corporis vtilitas in consequendis finibus rationi consentaneis, vt

aliquando se ipsi sustentare possint, pragmaticam constituunt educationem. Ea igitur non solum sustentationem liberorum, indolis eorum naturalis culturam, et quamcumque rationem, qua corpus promptum ad illos fines obtinendos redditur, sed etiam institutionem in artibus et scientiis complectitur: quae vero omnia in eum finem adhibenda sunt, ut liberi sibi ipsi olim prospicere possint.

Proles humana pro sua libertate rationali moribus imbui potest. Itaque parentes officii sui esse putabunt, ut eos moraliter educant, siue ut instita iis germina virtutis excolant et maturent. Hanc educationem, quam sublimem recte adpelles (§. XIII.), a pragmatica facile discernes, si in morali liberorum nullis finibus circumscribendam libertatem, in hac vero usum corporis, ne abusu damnum fiat, finibus continendum esse bene intellexeris. Sed de educatione optime administranda nihil praecipio, inde plura de ea addere non adinet.

§. XXXVIII.

II. Officia parentum erga liberos tamquam personas omnia prohibitionem continent et, ut vno verbo dicam, id spectant, *ut ne parentes liberis tamquam rebus utantur*. Huc referenda sunt cumprimis haec:

a. *ne vitae liberorum officiant.*

Parentes non solum ab insidiis vitae liberorum fruendis se ipsi abstinere sed etiam omnia auertere debent, quae ut liberi in vitae periculum incidant ansam dare possint. Alias enim vel dolo vel culpa infanticidium committunt. Supra (§. XXXI.) incolumitatem foetus cum matris incolumitate arctissime coniunctam, sed vtrum hanc coniunctionem tueri, an cum suo ipsius periculo soluere velit in matris arbitrio positum esse vidimus. Mater, quae hanc coniunctionem dirupit, abortus voluntarii adusatur, ea vero, quae infantem a partu recentem intere-

mit, infanticidii (pressiore nominis significatione) rea est. Infanticidium (laxiore significatione) a patre et quocumque alio committi posse res ipsa loquitur. Sed, vtrum infanticidio infans an ciuitas laedatur, paullo inferius perscrutabor.

b. ne libertati liberorum personali officiant. Itaque nec exponere, nec vendere, nec pignori dare nec alio quocumque modo liberos alienare parentibus licet. (Errant, qui alienationem liberorum iure naturali parentibus permitti statuunt. Vt alios taceam, Grotium *r*) et Pufendorhium *s*) laudabo. Horum vterque versatus est in ea opinione, vt, si nulla alia ratio prolem alendi suppeteret, parentes eam vendere aut oppignorare posse arbitraretur. Cuius quidem opinionis veritatem alter exemplis Hebraeorum aliorumque populorum, a quibus factum esse liberorum alienationem historia testis est *t*), probatum iuit, alter vero venditionem liberorum eam licitam esse statuit, quae sub lege retractus fieret.)

Num adoptio licita sit, quaeritur. Quamuis verear, vt huic quaestioni satisficiam: attamen ad eam respondendi periculum faciam. Adoptio quidem originem positiuam ducere videtur, sed quum neque lege scripta, neque consuetudine aliqua res constitui debeat, quae summis iuris praeceptis contraria esse possit, anquirendum esse videtur, an iis repugnet adoptio, nec ne. Supra (§. XXXV.) omnes alterius liberorum educatione, nisi vel alter vel ciuitas eam iis mandauerit, abstinere debere monui. De mandato ciuitatis adhuc nihil addam. Parentes optimas quasque educationis rationes eligere debent. Si igitur vel negotiorum ciuiliu frequencia, vel peritiae defectus eos impediat, quo

r) De I. B. et P. Lib. II. cap. 5.
§. 5.

s) De Off. H. et C. Lib. II. cap. 3.
§. 9.

t) v. Grotius l. l.

minus ipsi liberorum educationem obeant, necesse est, vt educationem iis, quibus educandorum liberorum peritiam tribuunt, credant. Iam vero in educationem liberorum et nutritum sanctus fieri debere constat, a quibus faciendis, nonnulli parentes, inopia et paupertate ita remouentur, vt, licet iis officium liberos alendi et educandi iniunctum sit, tamen hoc officium ab iis peragi nequeat. Num igitur parentibus vniuersam illius officii functionem alteri licet mandare? Licebit dummodo alter se omnes officii partes impleturum esse pollicitus fuerit. Quo facto parentes omnia sua in liberos iura ipsi cedent. Attamen ciuitas de hac conuentione certior facienda est, quum illius auctoritate haec confirmari debeat.

§. XXXIX.

Si certo iura liberis erga parentes esse probaueris, facile ex iis, quae supra dixi, coniecieris illa esse:

a. *Iura liberorum, vt talium*, erga parentes; nimirum vt ab iis alantur et educantur.

b. *Iura liberorum, vt personarum* erga parentes, vt scilicet incolumis eorum vita et libertas personalis a parentibus praestetur: sed hic, vtum liberi contra parentes iura habeant nec ne, in quaestione est. In cognoscendo hoc loco priorem seruabo ordinem, et primum iura liberorum, vt talium, perscrutabor. Liberi nullo modo iura sua tueri et defendere possunt, quum educatione demum eorum facultas iura et officia exsequendi maturetur. Omnium igitur voluntas pacto ciuitatis coniuncta, quum parentibus educationem v) et nutritum liberorum

v) Pragmaticam scilicet. Nam moralem seu sublimem educationem parentibus nemo iniungere potest, praeter legem moralem ipsam, quae sola illam fieri iubet. Itaque mali liberorum mores parentibus a ciuitate crimini dari

imperat, liberis de educatione et nutritu ab eorum parentibus praestandis cauet. *Ius* igitur liberorum a parentibus educationem postulandi in ciuitate tantummodo adest.

Sed iura liberorum tamquam personarum erga parentes illis a natiuitate competunt, siue, vt paulo vberius dicam, liberis tamquam hominibus ingenitum ius est, vt tamquam personae i. e. animantia libertate personali praedita a parentibus tractentur. Nullo iis praesidio, quo huic iuri vis addatur, opus est, sed illa eorum proprietates, qua species generis humani sunt, vsque a primo vitae halitu eos ab omni vi eorum vitae aut libertati personali inferenda tuetur, aliisque omnibus violatione illius iuris interdicat *x*). Itaque *liberis tamquam* singulis (*indiuidualis*) plane *nulla. sed tamquam ciuibus recentibus et generis humani speciebus* ea, quae dixi, *iura* esse adparet. Quae quum ita sint, educationi liberorum ciuitas, incolumitati eorum genus humanum prospiciunt: quam ob rem

nequeunt, ita, vt illi tantum ob neglectam educationem pragmaticam poenam luant, quum eam ab se factum iri pactione ciuili promiserint. Sed quae ad morum directionem spectant, omnia, vt neminem fugit, de ciuitatis imperio exempta sunt. Scilicet parentum, vt cuiusvis hominis est, quantum possit virtutis amorem excitare in aliis: at quis cogere iure potest alterum, vt virtutem amet, et virtutis amori in aliis promovendae studeat, praeter legem moralem, quae sola illud fieri imperat?

x) Huic opinioni adnuere videntur

verba KANTII p. 113. „*Sie (die Aeltern) können ihr Kind nicht gleichsam als ihr Gemächsel (denn ein solches kann kein mit Freyheit begabtes Wesen seyn) und als ihr Eigenthum zerstören, oder es auch nur dem Zufalle überlassen, weil an ihm nicht blos ein WeltWesen sondern auch ein Welt Bürger in einen Zustand herüber gezogen, der ihnen nun auch nach RechtsBegriffen nicht gleichgültig seyn kann.*“ Ceterum in eadem sententia fuisse memini REINHARDVM, in libro: *Versuch einer Theorie des gesellschaftlichen Menschen. Leipzig und Gera 1797. 8.*

infanticidium non est crimen contra infantem tamquam indiuiduum, sed tamquam generis humani speciem (*Gattungs-Wesen*), seu potius contra genus humanum ipsum.

§. L.

Officium parentum erga alios liberorum respectu vnum est, damnum scilicet a liberis suis aliis factum resarciendi, et, vt de re vniuersa dicam, de omnibus liberorum suorum factis, quatenus alios adtingunt, iisdem spondendi. Supra (§. XXXV.) alios sibi ab educatione liberorum alterius temperare debere vidimus. Quando igitur alius ab iis laesus est, neque eos castigare, neque vt ipsi damnum factum sarciant postulare potest, sed hoc a parentibus petit; nam nulla est inter eum et alterius liberos coniunctio, nisi quae intercessione parentum constituitur. Attamen an laesus a parentibus liberorum, qui ei damnum dederint, vt hos castigant, flagitare debeat, non sine causa mihi videor dubitare. Nam castigatio ad educationem pertinet, cui se alii sine iure immiscent. Damnum autem a liberis datum, ab eorum parentibus sarciri laesus optimo iure postulat, quoniam parentes in omni cum aliis liberorum causa horum vices obeunt. Aliis igitur respectu liberorum alterius sponte nascitur ius flagitandi a parentibus, vt damnum a liberis suis datum resarciant.

§. LI.

Iam ea potestas, quam in rationibus, quae parentes inter et liberos intercedunt, ciuitas sibi vindicare possit, definienda est. Ea duplex hic esse videtur, nempe quae imperat, et quae prohibet.

a) *Imperat* ciuitas parentibus alere et educare prolem. (§. XXXIX.) Nam ciuitatem, quae liberos pro ciuibus recentibus, quorum incolunitate sua ipsius incolunitas confirmetur, habet, educationi et nutritui

liberorum oportet inuigilare. At vero ciuitas de educatione laborat, non autem se ipsa ei immiscet: nam normae, quas in educatione parentes sibi proponunt, de ciuitatis cognitione exemptae, et soli parentum, qui de iis nemini rationem reddunt, arbitrio relictæ sunt. Auxilia quidem, quibus officio educationis facilius satisficiant, ciuitas parentibus suppeditabit, tum illa iis iura, quæ parentibus in liberos et alios esse supra vidimus (§. XXXIII. XXXV.), concedendo, tum scholas publicas constituendo (§. XIX.), sed vt liberos in scholis publicis instituerent, parentes neutiquam coget, nisi vel

a) parentes turpiter factis ciuitati causam adulerint, cur eos virtutem contemnere ideoque eorum liberos male ab iis educatum iri vereatur,

β) vel loci, quo parentes degunt, conditio vel parentum inopia impedimentis sint, quo minus liberi priuatim institui queant. γ)

b) Ciuitas *prohibet* parentes liberos tamquam res tractare, et sic ad genus humanum se adiungit, eiusque iuribus auctoritatem adiicit suam, atque liberorum iura, quamuis iam propterea, quod illi generis humani species sint (§. XXXIX.), tuta, confirmat, quum parentes etiam tamquam ciues ab omni libertatis liberorum personalis læsione, *poena proposita*, arcet. Infanticidium igitur, quocumque modo et a quouis commissum sit: delictum contra ciuitatem est. z) De vitæ incolumitate

γ) Institutionem priuatam seu domesticam ciuitas neque curat, neque curare debet. Attamen a ciuitate bene factum iri opinor, quum eorum, qui in priuatam puerorum institutionem incumbere conantur, in literis et educationis prudenter administrandæ notitia

profectus examinet et cognoscat publice, ita, vt certe parentibus de peritiis eorum, a quibus liberos suos institui et doceri velint, caueat.

z) Qualis poena infanticidio proponenda sit, hic non est locus anquirendi.

non solum liberis cauet ciuitas, sed etiam de eorum libertate personali: nam interdicat parentibus quocumque facto, quo illa laedi possit, v. g. alienatione.

At licita est adoptio, eamque ciuitas dummodo sua auctoritate fiat, permittit? Recte quidem. Sed verendum est, ne, quum supra (§. XXXVIII.) quaecumque alienationem liberorum prohibitam esse dixerim, nunc vero, vt antea (§. XXXVIII.), adoptionem licitam adfirmem, mihi ipse contradicere videar. Itaque paullo amplius opinionem meam explicabo. Ciuitas naturae obsequitur, officiumque educationis parentibus iniungit. Fac autem hos facultatibus, quibus ad educationem et nutrimentorum procuracionem opus est, carere: quis tunc educationi liberorum eorumque nutritui prospiciet? Ciuitas: nam ei conseruatio liberorum perinde ac parentibus est grauissima. Si vero erit, qui liberos curare velit, et parentibus polliceatur, sola ciuitas illi curam liberorum alterius permittet: nam parentes, qui sua sponte liberorum curam aliis committant, quum lucri et quidem negatiui (se enim onere educationis liberant) causa liberos alienent, iis vt rebus vti videntur. Is vero, qui liberorum alterius curam suscipit, de sua voluntate non modo, sed etiam de sua curam illam gerendi facultate ciuitatem certiozem reddere, eique fidem facere debet; quapropter ciuitas, prius quam ei curam permittat, num aliis iam eiusmodi officiis adstringatur, e. g. ipse liberos habeat, ne officia collidantur, et num eadem fide et diligentia, quas parentes adhibitori videantur, liberos curare possit, videbit et iudicabit. Caeterum haec omnia parentibus consentientibus fieri debere haud necesse est adici. Itaque hic visus est mihi modus, quo adoptio ad iura humanitatis adplicata considerari debeat.

(Itane vero ciuitas, quum curam liberorum, cui velit, credat, liberis vt rebus vsura est. Neutiquam. Liberi enim ex vna omnium

voluntate eius inspectioni et tutelae commendati sunt, ob quam commendationem liberis, quorum iura, de quibus iis cauerat ciuitas, laesa sunt, iustus est ad eam regressus. Ciuitas igitur liberos pro ciuibus recentibus, quorum educatio et nutritus suae fidei commissa sunt, habet, et haec negotia iis, qui eo dignissimi videntur, gerenda credit. Natura vero parentes dignissimos esse, quibus educatio committatur, ciuitatem docet, simulque iis prolem alendi ius dedisse videtur; ciuitas igitur parentes nullo modo praeterire, et tum demum, si hi officio educationis et nutritus satisfacere non potuerint, aliis educationem et sustentationem liberorum committere debet.)

§. LII.

Causae, ob quas *patria potestas tollatur*, duae esse videntur, altera, quum educationi nullus amplius locus esse possit (vixis parentibus), altera mors parentum.

Educatio exsulat,

- a. quum parentes eam non amplius necessariam arbitrantur;
 - b. quum ciuitas sententiam fert de perfecta educatione;
 - c. quum ea non amplius fieri potest.
- a. Parentes priora suffragia ferunt, si quaestio est, an liberi sui adhuc educari debeant, nec ne. Si igitur educationem non amplius necessariam ducunt, emancipant liberos.

b. Ciuitas, quum munus publicum in liberos adhuc patriae potestati subiectos contulit, eos ad fines rationi consentaneos vtilis, ideoque finem educationis obtentum esse iudicasse recte censetur. Vt in ciuitatis sententiam parentes eant necesse est, nam ipsi liberos ad eum finem educauerant, vt aliquando ciues vtilis fierent, quos esse illos ciuitas iure discernit, quippe quae parentibus officium illud iniunxit, nunc vero ei satisfactum esse iudicare videtur.

c. Si liberi societatem ineant eam, in qua vel ipsi alios curare debeant, vel aliis ita subiiciantur (v. c. filia, quae nubit, marito) vt amplius, in patria potestate esse nequeant, educationi nullum amplius locum esse posse adparet. Ea societas est coniugium. Libera potestas eligendi, quocum matrimonium ineamus, maxime necessaria est in matrimonio contrahendo. Itaque quum quiuvis coactus matrimonii naturae repugnet, parentes nullo modo liberos, vt matrimonium ineant, cogere queunt. Supra iam (§. XXXIV.) in negotia liberorum, parentibus, quia num ea cum educatione conueniant, optime diiudicant, consentiendi ius esse docui eoque magis ab liberis in negotio, quo educatio plane tollitur, consulendi sunt. Parentes igitur liberos, quo minus matrimonium contrahant, in aliquod tempus iuste prohibent, sed plane ab eo liberos arcere iuste vetantur. Itaque ius illud parentum de matrimonio ab liberis ineundo, neque vniquam imperans, neque vniuerse, sed tantum certo respectu prohibens esse videtur.

Parentibus igitur

- α. neque liberos, vt matrimonium ineant, iubere,
- β. neque ab ineundo matrimonio liberos in omne tempus prohibere licet, dummodo ii non solum per aetatis maturitatem, sed etiam rei domesticae prospiciendi, eaque, quae inde oriantur, officia praestandi, facultatem matrimonium inire queant.

Sed adprobationem suam, qua liberis ob illud officium (§. XXXIV.) opus est, parentes iis vel vniuerse, si educationem adhuc imperfectam esse arbitrentur, vel matrimonii cum certa persona contrahendi denegare possunt. Causas vero, ob quas liberis parentes matrimonio cum certa persona contrahendo interdican, graues et a ciuitate in iustas receptas esse oportet. Si enim sola morositate aut lucri cupidine ducti adprobationem denegauerint suam, ciuitas libertatem liberorum iuste tuebitur

ita, vt rationes parentum ineptas esse iudicet atque liberos inuitis ipsis parentibus matrimonium inire permittat. Parentes coniugibus recentibus dotem facere iubentur a ciuitate, quum huius multum interfit cognoscere, vnde recens familia viuat, licet conuentiones parentum inter se de dote constituenda non curet. (§. XXIV.)

II. *Mors parentum.*

Altero coniuge mortuo apud superstitem patria potestas remanet. Matre mortua haud difficile est iudicatu, cui patria potestas tribuenda sit: nimirum patri. Sed patre mortuo matris quidem est educare et alere liberos, sed quum inter matrem, tamquam feminam, et ciuitatem nulla sit coniunctio continua et vicarius illius obierit, ciuitas alium iubet vices mariti defuncti eas subire, vt matri qua cui praesit, consulat, eiusque negotia administret, quem curatorem adpellamus. Curator igitur officia mariti qua talis ciuilia obit, et quamuis patriae potestatis partem nullam capiat, attamen matris in liberos et eorum respectu in alios iura, velut maritus, ab aliorum iniuriis tuetur. A parentibus dotem liberis fieri debere supra vidimus, sed quam ratione liberi facultates a parentibus adcipiant, si hi matura morte aut breui post natiuitatem liberorum tempore obierint, quaeritur. Ciuitatis auctoritate: nam illa iis de capienda parentum hereditate cauet, quam ob rem omnia illa, quae supra (§. XXV.) retuli, legibus scriptis definienda sunt.

§. XXXXIII.

At vero iis, quae hactenus docui, facile est locum dare, dum parentes coniugii consuetudine inter se coniuncti sunt. Nunc restat, vt breuiter id addam, ad quod si de liberis *extra matrimonium natis* agatur, et si de eorum educatione quaeratur, quorum *parentes diuortium* fecerint, attendendum esse mihi videatur.

a. Liberos vulgo quaesitos sola mater curat. Nam is, qui rem cum ea habuerat, iuste dubitabit, an prolem alendam ipse genuerit, quum matrem prostitisse non ignoret. Amor vero erga matrem, si quis fuerit, atque misericordia, erga prolem tamquam inopem, leuiores argumenta esse videntur, quibus, vt prolem alat, iure cogi possit. Liberi extra matrimonium nati reliqui cum matre viuunt, sed pater partem sumtum in educationem eorum et nutritum conferre debet. Ex adulterio aut incestu procreati a parentibus alii et educari debent, nam poenis incestui et adulterio propositis officium alendi et educandi prolem non tollitur.

a. Si diuortio facto parentes non conuenerint inter se de curandis liberis, ad haec, quae sequuntur animaduertendum esse opinor.

α. Si neuter parentum liberos educare voluerit, dubito, an ciuitas atterutri educationem commode mandare possit, et ne matri quidem mandandam esse puto. (§. XXVI.) Nam ea ipsa, dum educationem suscipere recusauit, professā est se indignam esse, cui educatio crederetur. Pater vero in eodem loco versabitur, si liberos secum habere noluerit. Itaque ciuitatem ipsam educationem ita subire, vt eam iis mandet, quibus fidem haberi credat, satius esse arbitror. Quum vero liberos a cognatis caros haberi recte iudicauerit, illos his, si velint, curandos tradet, simulque de parentum facultatibus certam partem ad sustinendos educationis sumtus detrahet.

β. Si vero parentum vterque liberos secum habere, et neuter alteri eos relinquere voluerit, videndum esse opinor, vtrum diuortium ob crimen, (e. g. adulterium) an ob alias causas (e. g. incestum postea perspectum) factum sit.

a. Diuortio ob crimen decreto ad sexus discrimen non attendendum, sed coniugi innocenti liberorum curam credi debere puto.

b. Dinortio ob alias causas decreto sexus ratio habenda, et filii a patre, filiae vero a matre, curandi esse videntur.

c. Si neuter coniugum culpa vacauerit, ea videntur obseruanda esse, quae supra (sub α) monui: nam tum vterque parentum indignus est, cui de liberis curandis fides ciuitas habeat.

[Faint, illegible text, likely bleed-through from the reverse side of the page.]

CA

II

D.

VD18

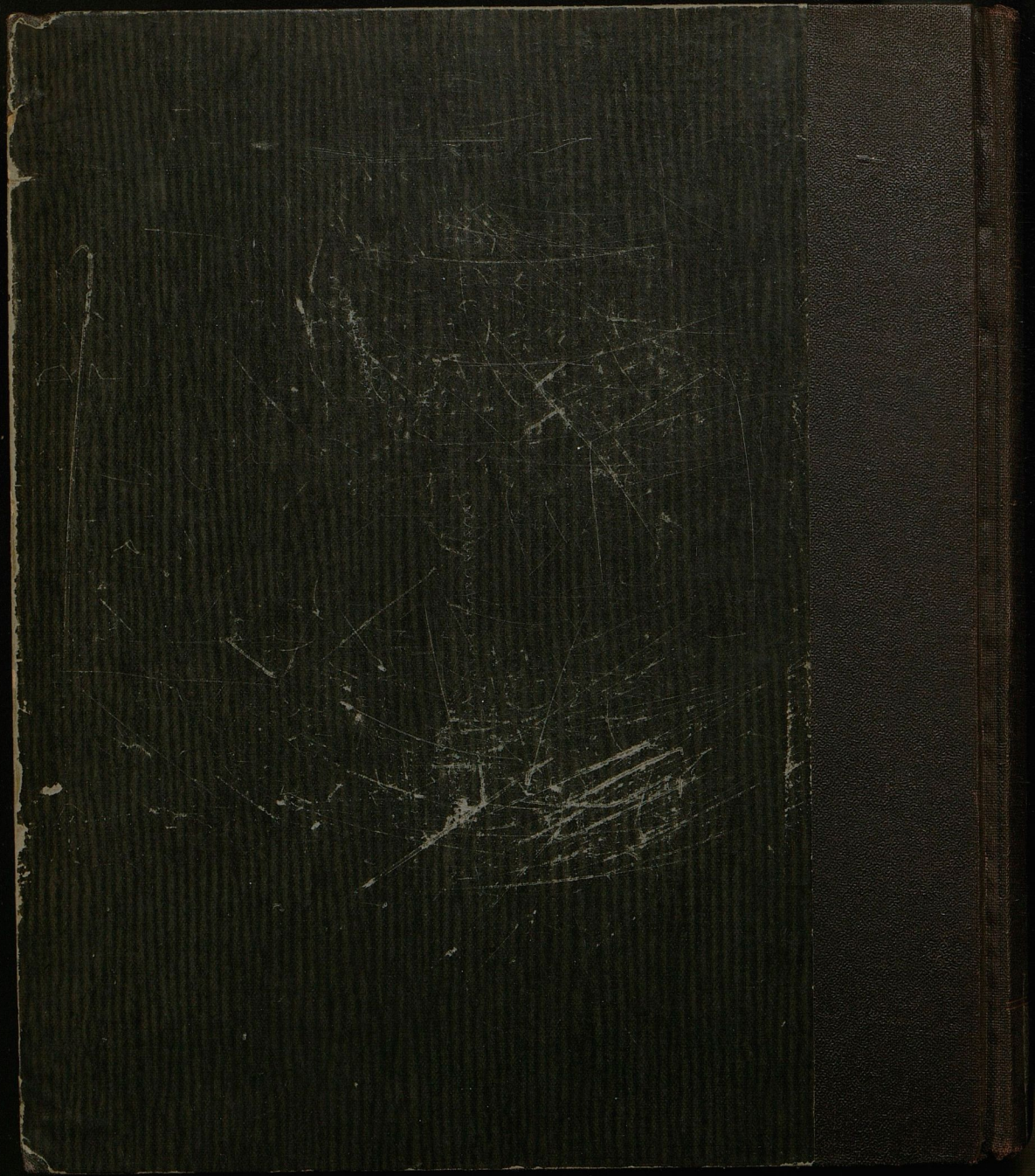
36.

ULB Halle

3

004 996 720

12241.
Sa:

N° 27

1798,7

QVAEDAM
 DE
 CONIVNCTIONE
 INTER PARENTES ET LIBEROS
 AD
 NORMAM PRAECEPTORVM IVRIS NATVRALIS
 DEFINIENDA

SCRIPSIT
 ET

RV M ORDINIS
 E

CLXXXVIII

HEVS ANDREAE

VTR. BACC.

O GARBE

VCHNITZ.

